

SIPOS DOMOKOS

Mély gyászt ölt az erdélyi magyar géniusz. Fiatalon, harmincöt éves korában meghalt Dicsőszentmártonban Sipos Domokos, a háború utáni erdélyi magyar irodalom egyik legigazibb és legtisztább művészi hivatással megáldott tehetsége. Halála azokat, akik közelebből ismerték, talán nem éri váratlanul. Az elmúlás árnyéka már évek óta ott borongott izzó gondolatokkal, nagy tervekkel telített feje felett. Súlyos tüdőbajban szenvedett, s mint e vészes kór legtöbb, tehetségtől megáldott magyar áldozatának, neki sem volt meg a módja ahhoz, hogy beteg tüdejének a verőfényes déli azúr alatt, tengerparti mimózaerdők vagy a bélkés svájci hegyek kristálytisza levegőjében keressen gyógyulást. Alig néhány hónapja az Erdélyi Helikon a maga szűkös és szerény eszközeivel Budakeszire küldte orvosi kezelésre. Az erélyesebb és rendszeresebb gyógyítás azonban már későn érkezett. Amint egy tegnapi esti távirat jelenti, Sipos Domokos szerető felesége karjai között örökre kilehelte lelkét.

Sipos Domokos halála az erdélyi magyar irodalom számára felmérhetetlen veszteséget jelent. Nem ígéret volt ő már csupán, hanem sok tekintetben kivételes és utolérhetetlen eredmény is. Mindössze hét éve, hogy novelláival az erdélyi magyar folyóiratokban feltűnt. Ez alatt az idő alatt két novelláskötet jelent meg tőle *Istenem, hol vagy?* címen a Kaláka és *Csoda* címen az Erdélyi Könyvbarátok kiadásában. 1921-ben megnyerte az Osvát Kálmán szerkesztésében megjelenő *Zord idők* két irodalmi pályázatát, s mindenki előtt emlékezetes, hogy az *Ellenzék* második történelmi novellapályázatán a nagydíjat Berde Mária mellett az ő *Vajúdó idők küszöbén* című történelmi novellája vitte el. *Zokog a porszem* című egyfelvonásosában megrázó erővel az

erdélyi magyar tanító sorsát írta meg, s három evvel ezelőtt az *Ellenzék* irodalmi mellékletében írt szabad verseivel tehetségének egy új oldalát mutatta be.

Most vártuk nagy regényét. Egyszerre kettőn is dolgozott. *Vidéki forradalom* és *Viharban* című nagyszabásúnak tervezett műveiben a mai erdélyi társadalom problémáit a legmélyebbről s a legművészebb ábrázolásban akarta megrajzolni. E pillanatban azt sem tudhatjuk, mennyire jutott előre terveinek megvalósításában. Még a tavasszal egymás után jöttek Kolozsvárra biztató levelei, amelyekben egyik regényének mielőbbi befejezését ígérte. Közbeesett súlyosbodó betegsége, a budakeszi szanatóriumi kezelés. Erdélybe visszatérve, fáradt, beteg teste alig tudta már csak gyöngésséggel lelke szárnyalását követni. Levelei mind kétségbeejtőbb ellankiadásról tettek bizonyosságot. Azután kiszünet jött közbe. És most halálának híre adja tudtul, hogy a költő és az író heroikus küzdelme eszméinek kifejezéséért örökre megszünt.

E nagy erdélyi tehetség korai elmúlása sok keserű panaszzal szolgáltatathatna alkalmat. De nem akarunk most a magyar hivatottak keserű fátuma miatt perbe szállni az Úristennel, aki tud akkor is adni, amikor elvesz. Sipos Domokos is, korai halála ellenére, jelentős és el nem múló értékekkel gazdagította a magyar irodalmat. Egyik gyönyörű versében maga megrajzolta pályafutását. Nem ér fel a legmagasabb csúcsokra. Ezt érzi, tudja. Megáll hát ott, megpihen azon a ponton, ahová eljutott:

Elöttem lángoló szívem: pislogó szentjánosbogár,
Kitárja szárnyát a csúcsok előtt.
Hiába csapdos, hiába repdes,
Én tudom, hogy oda sohasem érek el!

.
A megbékülés hűvöse leng itt körül.
Szívem! Maradjunk itt, míg lehet!
Maradjunk! Én nézem a fényben ragyogó
Mégmászhatatlan csúcsokat.
Mi van mögöttük, mi van rajtuk, mi van felettük?
Ki mondja meg, ki mondja meg nekünk?

Ha ősi daccal lábam mégis dobban,
Hogy a titokra azért is rátalál,
A legnagyobb szirt mögül kitekint
S karját lengetve integet a Halál.

Szomorú, tragikus félút ez, amelyen a beteg test megállásra kényszeríti a magasságokba kívánczó lelket. De a „szentjánosbogár” mégiscsak előrerépül, és amiről ez a sok szenvedésen keresztülment, szegény erdélyi poéta álmodni sem mert: szárnyai ráterülnek majd irodalmunk jövőjére is, s pislogásából tündöklő ragyogás lesz az igazságosztó idők távlatán. Lehet, hogy csak négy-öt novella, tíz-tizenkét vers minden örökül hagyott fönmaradó termése Sipos Domokosnak. De ezekben az erdélyi alkotó lélek megtalálta művészi eszményének tartaléktalan kifejezését. Ezt már ma, amikor még csak alig kaptuk a lesújtó híradást haláláról, határozott világossággal és biztossággal meg tudjuk állapítani.

Nagy tehetségéhez képest csak töredéket hagyott hátra, de ezekben a töredékekiben a maga egészében él kivételes teremtő zsenije. Fáklyát gyújtunk halálának meggyászolására, s ennek a fáklyának fényénél felkutatjuk elszórt alkotásait. Nem hagyunk semmit veszendőbe. Ez kötelessége az erdélyi irodalomnak nemcsak vele, hanem saját magával szemben is. És ha majd kincseit összegyűjtjük, látni fogja az egész magyarság, hogy mit vesztett benne, s milyen ajándékot kapott tőle szellemi értékeinek tárházába.

Elindulhat tehát nyugodtan a megvezekeltető életbe belefáradt költő az örök titokhoz vezető ismeretlen utakon. A folyvást sarkaiban leselkedő halál csak beteg testét viszi el, de lelkének nagy álmai, a legmélyebben erdélyi és művészi elképzelései irodalmunknak mindig élő tényezői maradnak, s nagy részük lesz abban, ha majd egyszer ez az irodalom nem áll meg a félutaknál, hanem feltör a legmagasabb csúcsokig.